

# Tabu teme u kazalištu za djecu

---

Ćatić, Alma

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:529888>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU**  
**UČITELJSKI FAKULTET**  
**ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**ZAVRŠNI RAD**

**ALMA ČATIĆ**

**TABU TEME U KAZALIŠTU ZA DJECU**

**Mentor: Doc. dr. sc. Iva Gruić**

**Zagreb, rujan 2018.**

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU**  
**UČITELJSKI FAKULTET**  
**ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**  
**ZAGREB**

**ZAVRŠNI RAD**

Ime i prezime pristupnika: Alma Čatić

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Tabu teme u kazalištu za djecu

MENTOR: Doc. dr. sc. Iva Gruić

**Zagreb, rujan 2018.**

## Sadržaj

SAŽETAK.....	4
SUMMARY .....	5
1. UVOD .....	6
2. KNJIŽEVNOST ZA DJECU.....	8
3. TABU TEME U KNJIŽEVNOSTI ZA DJECU .....	10
4. KAZALIŠTE ZA DJECU .....	14
4.1. KAZALIŠTA U SVIJETU.....	14
4.2. KAZALIŠTA U HRVATSKOJ .....	16
4.3. ŠVEDSKO KAZALIŠTE ZA DJECU .....	19
5. PRIMJERI PREDSTAVA I DRAMSKIH TEKTOVA KOJI SE BAVE TABU TEMAMA .....	21
5.1. „ANA I MIA“ .....	21
5.2. „MALI MARULIĆ“ .....	24
6. ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA.....	28
IZJAVA.....	30

## SAŽETAK

Djeca i djetinjstvo složen su pojam na koji odrasli, kao odgovorni i za djecu i za njihovo djetinjstvo, imaju utjecaj. Zadaća odraslih, između ostalog jest i razvijanje njihovih potencijala i učenje o svijetu koji se oko njih nalazi. Za to postoje brojni načini, a neki od tih koji su stvarani s ciljem da se prilagode samoj djeci jesu različiti oblici medija za djecu. Među ostalim tu spadaju i kazališta i književnost za djecu. S obzirom da su kazališta za djecu prihvaćena od strane roditelja i djece i dalje se mogu uvidjeti negodovanja od strane roditelja što se tiče prikazivanja određenih predstava za djecu. Tu spadaju predstave zasnovane na tabu tematici. Slično je tako i u književnosti za djecu koja se često koristi u radu s njima. Pojam kazališta i primjena tabu tema razlikuje se od države do države s obzirom na njihov sustav vrijednosti te shvaćanje važnosti primjenjivanja takvih tematika u svrhu djetetova daljnjeg razvoja. U radu će se opisivati učestalost izvođenja predstava zasnovanih na tabu tematici u kazalištima za djecu te povijesni razvoj pojavljivanja takvih predstava u kazalištima. Također će biti navedeno i kolika je učestalost književnih djela za djecu zasnovanih na istom kako bi se usporedio način prihvaćanja takvih tematika od strane autora, djece, ali i samih roditelja.

Ključne riječi: kazalište, tabu, dijete, književnost, mediji

## **SUMMARY**

Children and childhood are complex theme on which adults have an impact. The task of adults, among other things is to develop their potential and to learn them about the world around them. To accomplish this, there are numerous ways and some of those were created with the aim to adapt them to the children, and those are different forms of media for children. Among others there are theater for children, as well as literature for children. The theater for children is approved by parents and children but we can still see disapproval by parents when it comes to playing certain performances for children. These include performances based on a taboo topic, similarly as in the literature for children. The concept of theater and application of taboo themes varies from country to country with regard to their value system and understanding the importance of applying such topics in order to further development of the child. The paper will describe the frequency of such performance based on a taboo subject in theater for children and historical development of the occurrence of such performances in theaters. The paper will also show what is the frequency of literary works for children based on the same as in order to compare the way of acceptance of such themes by the author, children, and the parents themselves.

Key words: theater, taboo, children, literature, media

## 1. UVOD

U današnjem suvremenom društvu u kojem sve više dolazi do napretka u svim područjima života i dalje nije dovoljno velik pomak u svezi određenih tema koje su se nekada, pa tako i dan danas smatrale takozvanim tabu temama. Tabu tema ili općenito tabu prema Hrvatskoj enciklopediji predstavlja: „U prenesenom smislu, ono što je strogo zabranjeno, što ne podliježe nikakvoj kritici ili sumnji, što nije dopušteno pitati ili o čem nije dopušteno razmišljati, što treba ostati tajnom.“<sup>1</sup> U mnogim je državama pa tako i u Republici Hrvatskoj mnogo toga o čemu se ne bi trebalo javno pričati. Brojne teme poput spolnih i društvenih razlika, razne političke i kulturološke teme i slično i danas se smatraju tabuima u produkciji za djecu. Kako bi se o temama poput ovih počelo slobodno pričati i iznositi mišljenje te isto tako i učiti o njima, postavljene su razne predstave u kazalištima na temu istih. Kako bi se i djecu upoznalo sa ovakvim životnim temama te kako bi ih se ohrabrilo da o tome razgovaraju ukoliko za to imaju potrebu, u Hrvatskoj i u ostatku svijeta, prikazane su brojne predstave za djecu vezane uz tabu tematiku. Predstave za djecu prikazuju se u kazalištu za djecu koje mora biti opremljeno adekvatnom opremom kako bi se iskoristile maksimalne mogućnosti potrebne za dobro izvođenje predstave. Kazalište za djecu uvelike sudjeluje u razvijanju iskustava kod djeteta jer djeca kroz predstavu uče o svijetu, problemima i razvijaju vlastiti stav i mišljenje o istom. Pojam kazališta, tabu tema i onog što je za djecu primjereno razlikuje se od države do države. Primjerice, kazalište za djecu u Argentini u posljednjih je 20 godina u usponu. O tome u svom članku „The taboos in theater for children and young people“ pišu Jorge Dubatti i Nora Lia Sormani. Ono što obilježava uspon kazališta u Argentini, a pretežito u Buenos Airesu jest različitost ideja i provedba različitih tematika. Osim tematike tu su uključeni i različiti oblici predstava poput onih u kojima kao u većini predstavu izvode glumci, zatim predstave u kojima su glavni likovi lutke, tu se također pojavljuje i kazalište sjena i ostalo. Isto tako, Jorge Dubatti i Nora Lia Sormani u ranije navedenom članku objašnjavaju kako je u Meksiku također zabilježen veliki napredak u pogledu istog iz razloga što su redatelji uvidjeli koliko djeca pozitivno reagiraju na tabu tematiku te koliko su njome oduševljeni. Također, djeci se takve teme mogu približiti i putem književnih djela za djecu. Što se tiče tabu tematike u književnosti vidljiv je velik pomak. Darja Lavrenčić Vrabec u članku „Bol odrastanja : droge, seks i...“ navodi kako još u 18. stoljeću odrasli vjeruju u sretno djetinjstvo lišeno bilo

---

<sup>1</sup> <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=60129>

kakvog straha i stvarnih tema dok se ta situacija već u 20. stoljeću mijenja i to pretežito u Americi. (2002: 13). Iz razloga što se mijenja društvena situacija te samim time i vrijednosti i način gledanja na svijet oko sebe mijenja se i odgoj djece. Darja Lavrenčić Vrabec na istom mjestu navodi kako je prva tema koja se prestaje smatrati tabuom te se uvodi u knjige-polnost (2002:11). Iako se tabu teme počinju uvoditi u književnosti i dalje postoje teme koje se ne spominju te se smatraju tabuom u književnosti za djecu, a najčešća među njima jest-smrt. U ovom radu biti će riječ o prisutnosti tabu tema u književnosti za djecu, a ponajviše u kazalištu za djecu. Što se tiče kazališta za djecu, roditelji imaju veliki utjecaj ne samo prilikom odabira predstava za njihovo dijete već i na to koje će se predstave prikazivati s obzirom na njihove interese i poimanje onog „idealnog“ za njihovo dijete. Upravo se iz tog razloga brojni redatelji odlučuju na izbjegavanje brojnih tema poput osamljenosti, depresije, vršnjačkog nasilja i slično kako ne bi izazvali negativne komentare i negodovanja od strane roditelja. U većini slučajeva roditelji su upravo ti koji odbijaju voditi svoju djecu na predstave koje se baziraju na teme nasilja, smrti, alkohola, droge i slično upravo iz razloga što smatraju da ih mogu zaštititi od negativnih utjecaja ovakve vrste i nečeg što je neizbježno, primjerice smrti, ukoliko ih uopće ne upoznaju sa takvim stvarima. S obzirom da su svi ovi mediji, namijenjeni i djeci te se najčešće pojavljuju u njihovim životima veoma je važno kako im ih se predstavlja. Upravo je zato zadatak roditelja i osoba koji se bave odgojno-obrazovnim radom uključiti djecu u različite oblike kazališta i gledanja predstava u različitim kazalištima za djecu, kao i upoznavanje s različitim medijima i temama koji su namijenjeni djeci.



## 2. KNJIŽEVNOST ZA DJECU

Književnost za djecu jedan je od boljih načina kako najmlađe upoznati sa svijetom koji ga okružuje. Književnost za djecu uključuje brojne oblike književnih djela od slikovnica, bajki pa sve do različitih mitova. Slikovnice koji su najraniji oblik književnih djela za djecu obiluju raznim ilustracijama. Međutim, ilustracije u većini slučajeva nisu ono što bi trebalo zaintrigirati čitatelja i dijete već uklopljenost slike i teksta. Već se prilikom polaska u vrtić djeca upoznaju s ozbiljnijim djelima gdje im se pruža uvid u sve ono što se u svijetu oko njih nalazi. Bajke koje su povijesni prenositelji priče, prenose se s koljena na koljeno s obzirom na podneblje u kojem se one čitaju te se samim time i mijenjaju. Tako se i sama poruka i ideja priče mijenja. Bettelheim je rekao da svaka bajka treba u nama pobuditi ono o čemu mi kao pojedinci sanjamo i čemu se nadamo. Također navodi kako trebamo djeci pružiti nešto novo i drugačije jer ukoliko im pokažemo i pričamo samo o onome što je stvarno neće imati mogućnost razmišljati i o nečem novom, drugačijem i neotkrivenom (Bettelheim, 2000). U stvari, djeci su potrebne ideje kojima će naći smisao te pomoću kojih će srediti osjećaje koje dijete posjeduje. Međutim, iako je cilj brojnih književnih djela za djecu obrazovati i naučiti te samim time prenijeti stvarnu sliku, vidljiva je cenzura, ali i autocenzura kojom se autori koriste kako bi prikriili određene dijelove. Cenzura je prema Hrvatskoj enciklopediji: „Sustav administrativnih mjera koje poduzimaju državne, vjerske, stranačke i druge vlasti protiv objelodanjivanja, čitanja, širenja i posjedovanja, slušanja i gledanja nepoćudnih i za društvo opasnih tiskanih i rukopisnih knjiga, filmova, videokaseta i slične građe te radijskih i televizijskih emisija, kazališnih predstava i dr.“<sup>2</sup> Ona je često prisutna i prilikom obrađivanja tabu tema u književnosti kako se ne bi prikazalo ono što se ne smije. Što se tiče cenzure i književnosti za djecu, tu se može spomenuti i djelo Branka Ćopića „Ježeva kućica“. „Ježeva kućica“, naime nije djelo u kojem je cenzura uvedena s ciljem prikriivanja tematike djela već zato što su određeni autori odlučili izmijeniti određene riječi u tekstu slikovnice kako bi jezik bio bliži hrvatskom jeziku te samim time promijenili ono što je bila autorova namjena na početku pisanja same slikovnice. Također, što se tiče književnosti za djecu u Hrvatskoj brojni autori spominju se kao cijenjeni autori djela za djecu. Između ostalih tu se mogu naći Ivana Brlić- Mažuranić i Vladimir Nator koji su utemeljitelji fantastične priče u hrvatskoj književnosti za djecu, a među cijenjenim autorima tu se svakako mogu naći i Jagoda Truhelka te ranije spomenuti Vladimir Nator koji su postavili osnovu za razvoj pripovijetke. U

---

<sup>2</sup> <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=11246>

nastavku se navode djela koja se odnose na tabu tematiku u književnosti za djecu te učestalost pojavljivanja s obzirom na vrijeme pisanja teksta. Također se objašnjava kazališna igra koja se sastoji i od književnosti, ali i od izvođenja takvih djela za djecu na sceni.

### 3. TABU TEME U KNJIŽEVNOSTI ZA DJECU

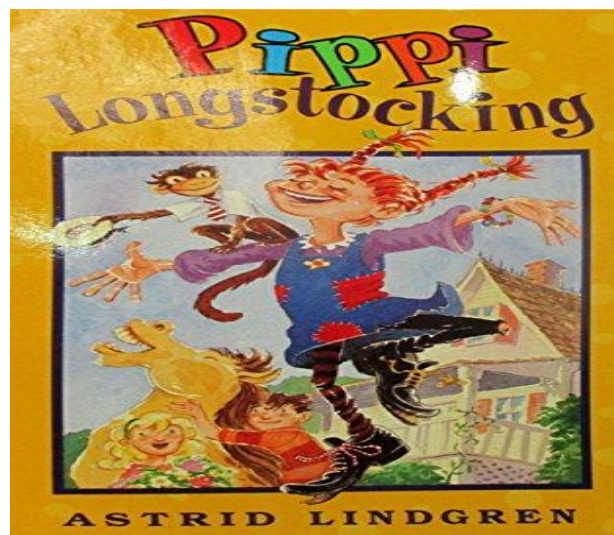
Razvojem društva, razvijala se i književnost i ono što djeca uče i što im se predstavlja. Za razliku od kazališta za djecu, u knjigama za djecu danas su sve više zastupljene tabu teme o kojima djeca čitaju i uče. Ono što je vezano uz oboje, i uz kazalište i uz književnost za djecu jest kazališna igra u knjižnici. Prema Biserki Gašparac, koja u članku „Knjižnica je čarobno mjesto“ piše o ovakvom obliku igre, ona predstavlja ono što će djecu približiti kazalištu, igrokazima, ali i samim knjigama (2007: 79). Kroz kazališnu igru djeca se obogaćuju novim iskustvima koja stječu tokom kazališne igre. Upravo iz razloga što se u kazališnoj igri ne biraju djeca i ne odabiru se prema kriterijima koji su zastupljeni u drugim oblicima obrazovanja kao što sklonost učenju i slično već djeca sama odlučuju žele li sudjelovati u kazališnoj igri ili ne. Djeca se tada osjećaju jednako važno ukoliko svi sudjeluju u glumljenju. S obzirom da nisu sva djeca jednaka i ne uče te ne shvaćaju sve jednako brzo, potrebno je ohrabrivanje, poticanje na razvoj mašte. Vremenom će djeca sama uvidjeti sviđa li im se to što im je predstavljeno i način na koji se kazališna igra u knjižnici odvija te će sama odlučiti žele li nastaviti pohađati i dalje ovakav oblik učenja i igre. Kao što je spomenuto kazališna igra u knjižnici se ne veže samo uz igru i glumu već i uz učenje. Razlog tome je stjecanje nekih novih iskustava od strane djece, učenje o svijetu koji ga okružuje te učenje o načinima na koje se može reagirati u određenim situacijama. Djeca se kroz lutku i glumu poistovjećuju sa onime što glume. Ono što je vezano uz kazališnu igru u knjižnici svakako su književna djela za djecu. Govoreći o tabu temama, u književnosti su one više prihvaćene nego u samom kazalištu. Postoji više razloga za to, ali jedan od takvih jest sigurno i napuštanje samocenzure od strane brojnih autora, a ponajviše stranih.

Tabu teme u književnosti za djecu počele su se pojavljivati u djelima za djecu kako kod hrvatskih tako i kod drugih autora u svijetu. Primjerice, u slovenskoj književnosti za djecu, o kojoj u članku „Nešto nečuveno: tabu teme u slovenskoj dječjoj poeziji od narodne pjesme do današnjih dana“ piše Igor Saksida, tabu teme su se počele razvijati dosta kasno u odnosu na ostale teme u književnosti. Tako se nekoć i neposlušno, nemarno dijete u književnosti smatralo tabu temom. Prema I. Saksidi, tabu teme mogu obuhvaćati određene riječi ili se tabuom može shvaćati djelo u cijelosti (2002: 53). Tako tabu riječi mogu biti smrt, alkoholizam, droga i slično, dok tabu tema ne uključuje izričito spominjanje gore navedenih riječi već isključivo temu kojom se djelo bavi, a povezano je sa riječima koje se smatraju tabuom. U slovenskoj književnosti mnoštvo je tema vezanih uz tabu teme poput

suprotstavljanja autoritetu, ljubomore, straha, ljutnje i slično. Može se reći da sve ove teme i riječi koje su se smatrale tabuom, u ovom slučaju u slovenskoj književnosti, su i dan danas u većini dijelova svijeta u medijima, kazalištu, književnosti za djecu i danas označene kao tabu teme. Suprotnost tome su skandinavske države. Skandinavske države ne koriste niti riječ tabu niti tabu teme što se tiče književnosti jer za njih to ni ne postoji. Autori brojnih djela za djecu mišljenja su kako se tabu teme ne bi trebale biti smatrati tabu temama iz razloga što je cilj djela koja se predstavljaju djeci upravo to da oni sami zaključe što se u djelu dogodilo te prvenstveno da oni sami nauče nešto novo te razviju kritičko razmišljanje. U Indiji, koja je suprotnost Skandinaviji, ali je slična slovenskoj književnosti, nijedna se tema ne promatra kao tabu te se kao takva ni ne spominje u literaturi za djecu. U Indiji ne postoji toliki raspon autora dječje književnosti niti raspon autora koji bi samostalno htio pisati o tabu temama, ali u većini slučajeva ono što ih sprječava u pisanju o tabu temama jest stav da djeca ne bi trebala biti izložena opasnostima koja se događaju u „svijetu odraslih“.

Viđenje ljudi na temu ulaska tabu tema u svjetsku dječju književnost mijenja se predstavljanjem knjige „Pipi Duga Čarapa“ autorice Astrid Lindgren. Astrid Lindgren predstavila je knjigu „Pipi Duga Čarapa“ 1945. godine koja je bila iznimno osjetljiva godina uzimajući u obzir stanje u svijetu. S obzirom na to, sve ono što je bilo nametnuto od strane javnosti moralo se i poštivati pa tako i u samoj književnosti za djecu. Prva stvar koja se kosi sa svim onim što se prije pa čak i dan danas zagovara jest potpuna samostalnost djeteta u mlađoj dobi. Pipi Duga Čarapa odrastala je sama sa svojim životinjama u kući u kojoj ju je ostavio njen otac jer je on morao ići na put. Pipi Duga Čarapa za razliku od mnoštva djece nije imala straha niti problema s tim. U stvarnosti takva situacija ipak nije česta. Roditelji imaju veliku ulogu u životu djece te smatraju da oni još nisu dovoljno odrasli kako bi bili sami te brinuli se sami o sebi. To je jedan od primjera u gore navedenoj knjizi za djecu koji se suprotstavlja normama koje su nametnute. Sljedeći primjer koji se također opisuje u knjizi jest i Pipino odijevanje i način komunikacije s drugim ljudima koji nije ni u kojem slučaju u skladu sa bontonom koji se nameće ostalima. Pipi nosi cipele koje joj je tata poklonio, ali su za par brojeva veće, a s obzirom da se to njoj sviđa nije ju briga što će tko reći i kako će se odnositi prema tome. Tu se dolazi i do saznanja da ona nije zabrinuta za svoj fizički izgled kao što su brojna djeca u godinama kada već pohađaju školu. Govori se i o tome kako bi sva djeca trebala biti zadovoljna onime što jesu i da se ne trebaju pretjerano brinuti oko toga tko što misli. U većini slučajeva djevojčice zanima mišljenje dječaka koje je u književnosti više zastupljeno te se dječaci smatraju superiornijima. U ovoj knjizi o tome nije riječ. Upravo

suprotno. Pipi Duga Čarapa u istoimenom romanu obavlja sve one poslove koji se smatraju muškima te one poslove za koje se smatra da žene ne mogu obavljati. Također kako bi se naglasila ta njezina snaga prikazuju se i moći poput iznimne snage koja je metaforički prikazana kako bi se naglasilo to što Pipi posjeduje. Osim toga Pipi krasi i inteligencija koju nije naslijedila slijepim slijedenjem pravila i onoga što škola nameće već samostalnim zapažanjem i učenjem o stvarima koje je interesiraju. Također ono što drugu djecu vuče ka Pipi je njezina snalažljivost i emocionalna inteligencija. Naime, Pipi ima mogućnost brige ne samo za sebe već i za druge ljude. Pipi se brine o drugoj djeci na način da ni ona sama nije toga svjesna već je to dio njezinog karaktera te sve to čini na duhovit način te ne očekuje ništa zauzvat. Još jedan poznati roman napisan od strane svjetskih autora je „Petar Pan“ koji također razbija zabranu pisanja o tabu temama. „Petar Pan“ škotskog autora J. M. Barriea govori o dječaku koji ne želi odrasti jer zna što sve odrastanje nosi sa sobom. Uz sebe ima mnoštvo prijatelja koji s njime prolaze razne avanture te koji uz njega shvaćaju ljepotu djetinjstva. Sve ovo i još mnoštvo toga što se ne može iščitati nikako drugačije nego čitanjem ovog djela govori o tabu temama koje dotad nisu postojale niti u javnosti, a samim time niti u djelima za djecu.



**Slika 1. Naslovna strana knjige "Pipi Duga Čarapa"**

<https://www.abebooks.com/Pippi-Longstocking-Lindgren-Astrid-Viking-Books/22884137298/bd>

Što se tiče tabu tema u hrvatskoj dječjoj književnosti ni tu situacija nije pretjerano drugačija. U hrvatskoj se dječjoj književnosti pojavljuju različite teme pa se iz tog razloga može na njih gledati drugačije s obzirom na problem kojim se bave. Uloga spolova koja je gore spomenuta u djelu „Pipi Duga Čarapa“, sve je više zastupljena, uzimajući u obzir poslove i način ponašanja koji se podrazumijevaju kao karakteristični za određeni spol. Međutim, unatoč tome vidljivo je da se te podjele ne koriste toliko učestalo kao što su se prije koristile iz razloga što sve ovisi o pojedincu, to jest o individualnim karakteristikama osobe. Upravo o tome pišu brojni strani, ali i hrvatski autori. Predrasude i stereotipi koji su prije bili učestaliji i više zastupljeni u dječjoj književnosti te se smatrali tabuima ukoliko se o njima piše, danas su se promijenili. Dubravka Zima u članku „Spolni identitet i stereotipi: jesu li spolne uloge tabuizirane u hrvatskoj dječjoj književnosti“ prema članku Jane M. Agee objašnjava kako se upravo predrasude i stereotipi koji se pojavljuju u književnosti odnose češće na ženski spol i ono što se smatra karakterističnim za njih (2002: 28). Već u prošlosti uvijek su se kao problem uzimala uloga žene i njena prava. Uloga ženskog spola bila je u većini slučajeva inferiorna muškarcima te je tako ostalo i u književnosti sve do kraja Drugog svjetskog rata. Nakon toga se pojavljuju brojni romani za djecu koji uklanjaju predrasude te pričaju priče bez obzira na prethodne stereotipne uloge spolova u društvu. Što se tiče hrvatske dječje književnosti u romanu Mate Lovraka „Vlak u snijegu“ nalazi se rečenica koja govori o tome da bi i djevojčica mogla biti vođa tima, ali ne samo to već je tokom cijelog romana, ali i tokom cijelog filma koji je zaživio na malim ekranima, ona uključena u radnju te se u jednom trenu djevojčica Draga razboli nakon čega se svi aktivno angažiraju kako bi joj pomogli te kako bi ozdravila. Može se zaključiti kako se situacija što se tiče tabu tema u književnosti u Hrvatskoj promijenila, ali i dalje je djelomično zastupljeno mišljenje koje je zasnovano na stereotipima i predrasudama te će ono takvo biti sve dok autori koji svijetu predstavljaju djela ne shvate da su upravo oni ti koji kroz takav oblik umjetnosti oblikuju svijest i mišljenje ljudi koji čitaju njihova djela. Ono kroz što autori također mogu približiti probleme djeci na, u velikoj mjeri realniji način, jesu kazališta za djecu koja osim teksta sadrže sliku i pokret.

## 4. KAZALIŠTE ZA DJECU

Wolfgang Schneider u svojoj knjizi „Kazalište za djecu“ navodi da se- „dječjim kazalištem smatraju one scenske izvedbe s djecom i/ili za djecu, koje se koriste sredstvima kazališnog žanra, jezikom i pokretom, kostimima, maskama, kulisama i rekvizitima.“ (2002: 13). Uzimajući u obzir kazalište za djecu i ranije spomenuta književna djela za djecu te koliko su ona povezana svjedoči i činjenica da su se već 1930-ih godina u kazalištu prikazivale adaptacije raznih književnih djela za djecu o kojima u knjizi „Kazalište za djecu“ piše Wolfgang Schneider (2002: 17). Brojna kazališta nakon što su uvidjela uspjeh te zainteresiranost publike za adaptacije različitih romana, počela su također prikazivati predstave koje se baziraju na raznim djelima za djecu. Cilj samog kazališta za djecu i predstava za djecu jest prilagoditi predstave za djecu tako što će se djeca osjećati ugodno gledajući predstavu, približiti im je emocionalno te zadržati njihovu pažnju prilikom gledanja same predstave. To je moguće u slučaju kada je predstava osmišljena na način da ih zainteresira, nasmije, navede na razmišljanje pa samim time i podučiti. Iz tog razloga kazališta za djecu razlikuju se od države do države na brojne načine.

### 4.1. KAZALIŠTA U SVIJETU

Uzevši u obzir kazališta za djecu u svijetu i kazališta za djecu u Hrvatskoj velike su razlike u pogledu izvođenja predstava, onoga što se smije izvoditi te načinima izvođenja. Primjerice, prema Sanji Nikčević koja je napisala članak „Mit i politika ili nacrt teme o subverzivnosti u američkom i hrvatskom kazalištu“, kazališta u Americi od 20. stoljeća obiluju onime što se smije prikazivati, a to ovisi o javnosti i kulturi same Amerike. Ono što se smije iznositi u javnost jesu teme koje nisu politički opasne ili se takvim smatraju. Kao što je već poznato Amerika propagira svoje ideale i vrijednosti koje građani i sama vlast smatra pogodnima te je upravo kazalište jedno od oblika umjetnosti koje se mora prilagoditi tim idealima. Može se reći kako je slična situacija vladala i u Njemačkoj u vrijeme kada je bilo bitno tko je što osvojio i koji je teritorij u čijem vlasništvu. Takvo stanje se mijenja poslije završetka Drugog svjetskog rata kada se uvode kazališne predstave za djecu, i ne samo za djecu već i za mlade, koje su usmjerene ka ljudima i onome što ih zanima, a ne prema političkoj situaciji tog doba (2002: 21). Tome svjedoči i kazalište za djecu „Grips“ u kojem su predstave usmjerene ka

djetetu, prema njegovom viđenju svijeta i prema tome da nešto novo nauči gledajući samu predstavu. Grips kazalište smješteno je u Berlinu te osim predstava nudi i plesno kazalište za djecu. Wolfgang Schneider u knjizi „Kazalište za djecu“ navodi nekoliko razloga koji zbog kojih je plesno kazalište važno pa tako i jedan od njih je: „Temelj je pripovijedanje priča, a pogon asocijativno slikovno kazalište.“ (2002: 61). Schneider piše o ovom primjeru jer je primarna namjena kazališta pripovijedanje, a to u plesnom kazalištu također postoji samo uz sve to što nudi predstava koja nije popraćena plesom, plesno kazalište nudi sve to temeljeno na slikovnim prikazima kao podlozi cijele predstave. Ljudima, koji su jedan od najvažnijih sudionika u kazalištu s obzirom na to da oni jesu publika, uvijek je bilo lakše popratiti i dočarati nešto pokretom pa je tako i u kazalištu. Publika će se lakše poistovjetiti s onim što je slično stvarnom životu te onime gdje je uključena i verbalna i neverbalna komunikacija. U plesnom kazalištu, glazba nije samo još jedan dodani dio kazališta već je u određenom smislu neodvojivi dio predstave. Svaka scena na pozornici postaje stvarnija ukoliko se doda određena glazba ili zvuk. Isto kao i u filmovima, scena postane zanimljivija i bliža stvarnom svijetu, a ne svijetu kojeg gledamo preko ekrana. Slično plesnom kazalištu je i glazbeno kazalište i njegov poseban oblik, a prema Reisu opera za djecu (2002: 72). Opera je veoma važan i cijenjen oblik umjetnosti koji se prikazuje gotovo isključivo za odrasle. Međutim, to ne mora biti tako jer ukoliko je izrazito važan i cijenjen oblik umjetnosti treba ga ponuditi i djeci. Dječja opera pružena je i kao oblik pomirenja nakon vremena rata. Iz tog se može uvidjeti kako je glazba izrazito važna u kazalištu i među djecom jer jedno nadopunjuje drugo. Isto tako kako predstava i ono što je vizualno izvedeno nadopunjuje ono auditivno ista je situacija i kada se obrnuto postavi jedno prema drugom.

Što se tiče tabu tema u kazalištu za djecu u svijetu ni tu situacija u većini zemalja nije drugačija u odnosu na hrvatska kazališta za djecu. W. Schneider u svojoj knjizi „Kazalište za djecu“ navodi kako se u većini kazališta za djecu smrt i dalje smatra tabu temom. Međutim, zašto je to tako? Televizija, koja je jedan od najpopularnijih i najzastupljenijih novih medija među djecom, svakodnevno prikazuje razne filmove, najave za iste te između ostalog i crtane filmove koji su veoma popularni među djecom, a obiluju nasiljem. Ono što je karakteristično za veliku većinu današnjih filmova jest da ne samo da obiluju nasiljem nego se u njima prikazuju i scene smrti, obolijevanja lika i slično. Takvoj vrsti medija su djeca u velikoj većini izložena pa zašto je situacija u kazalištu drugačija? Percepcija smrti u očima djeteta mijenja se s obzirom na njihovu dob i odrastanje, ali oni već odmalena znaju za pojam smrti te se raspituju o tom pojmu i što on uopće jest. Wolfgang Schneider u knjizi „Kazalište za djecu“



navodi nekoliko predstava u više različitih zemalja i kako se u njima opisuje tema smrti te kako se ona predstavlja djeci. Važno je da predstava nije pripremljena na način da prestraši djecu samom pojavom smrti koja je neodgodiva, ali je isto tako važno da ne prikazuje nerealnu sliku smrti kako djeca ne bi imala uvid u nešto što smrt zapravo nije. Kao primjer toga Schneider navodi predstavu „Predodžbe o Bogu“ koja je postavljena u švedskom kazalištu za djecu te je ona scenski izvedba napravljena prema knjizi poznatog pisca Goerana Tunstroema. U drami se spominju likovi Heiko koji je nepokretan jer je smrtno bolestan, njegov prijatelj Thomas te brojni drugi likovi koji im se nađu na putu prilikom njihove potrage za Bogom i vjerom. Svaki lik koji se u knjizi spominje, u predstavi dobiva dodatno značenje koje pobliže opisuje njegovu svrhu. Thomas se, prilikom Heikove smrti obraća Bogu pitajući ga zašto se ovo događa njegovom prijatelju koji je tražio njega, referirajući se na Boga, te mu se pokušavao približiti. S obzirom da knjiga obiluje brojnim elementima koji bi djeci bili nerazumljivi, predstavu je trebalo prilagoditi publici. Uzimajući u obzir tabu teme u kazalištima za djecu, švedsko kazalište je jedno od kazališta za djecu koje uprizoruje predstave koje uključuju tabu tematiku. Švedsko kazalište za djecu usmjereno je ka djeci te će o radu švedskih kazališta za djecu ponešto kasnije biti riječi kako bi se bolje dočarala njihova motivacija i doprinos samoj djeci u pogledu ostvarivanja novih iskustava. S obzirom da gore navedena kazališta u svijetu, biti će i objašnjena namjena kazališta za djecu u Hrvatskoj te njihova uloga u odnosu na djecu danas.

#### **4.2. KAZALIŠTA U HRVATSKOJ**

Što se tiče hrvatskih kazališta za djecu, u Hrvatskoj osim navedenih kazališta postoji i interaktivno odgojno kazalište. Autorica Ines Škuflić Horvat u članku „Kazalište u predgrađu“ objašnjava svrhu i namjenu interaktivnog odgojnog kazališta. Kao što samo ime kaže interaktivno odgojno kazalište ima ulogu obrazovati samu publiku pa s obzirom na to, publika nije samo promatrač već je publika ona koja sudjeluje u izvođenju predstave. Tu se spominje i Dramski studio Tirena koji se godinama bavi problematikom i tabu temama. Prema Ines Škuflić Horvat ime prvog projekta bilo je „Pravo na grešku“ čija je tematika i glavni problem, to jest ono što se željelo postići, promišljanje o temi integracije i uvođenja problematičnih maloljetnika u sredinu u kojoj bi se mogli normalno i zdravo razvijati (2007: 42). Taj se projekt zasnivao na dvije varijante, a to su: od strane problematičnih maloljetnika koji se

trebaju „uklopiti“ u sredinu te od strane druge djece koja trebaju prihvatiti takve maloljetnike. Drugi projekt zvao se „Zemlja jabuka“ koji se zasnivao i čija je glavna tema bila tolerancija. Nakon provedenih projekata uslijedile su radionice pomoću kojih se moglo još više raditi na zadanim temama. Jedna od tema koja je također uključena u ovaj projekt, a provodila se među učenicima nižih razreda osnovne škole jest tema nasilje, to jest koliko su djeca spremna na nasilje odgovoriti nenasiljem ili što učiniti ukoliko se nađu u situaciji u kojoj netko drugi pribjegava nasilju. Većina djece odgovorila je na način da bi trebalo nadgledati žrtvu i pružiti joj pomoć te joj pomoći u pronalasku prijatelja kako se ne bi osjećala usamljeno i nezaštićeno. Iva Gruić u članku „Što pričaju priče zagrebačkih dječjih kazališta“ provodi istraživanje u hrvatskim kazalištima na temu pričanja priča i načinima kako se te priče uprizoruju u kazalištima te su vidljive određene promjene uzevši u obzir originalno ispričane priče (2007: 58). Istraživanje je provedeno na nekolicini predstava hrvatskih kazališta za djecu. Istraživanje je pokazalo da se predstave u odnosu na originalne priče interpretiraju drugačije ovisno o tome tko ih je postavio. Tako se u predstavi „Ljepotica i zvijer“ prenosi cijela priča u doslovnom značenju dok bi ipak dio trebao biti ostavljen na maštanje djeci te da oni samo odluče i zaključe što žele. Predstava „Pinokio“ može se sagledati kao predstava koja govori o tabu temama u određenom smislu iz razloga što je sve što je u knjizi opisano kroz ubojstvo, nasilje i slično, prikazano u predstavi bez pokušaja sakrivanja određenih dijelova te priče. Upravo se stvari poput maloprije navedenih pokušavaju sakriti od djece kako bi ona izbjegla suočavanje sa situacijama poput ovih jer su oni prema mišljenju odraslih još uvijek- djeca. Međutim, iako se u predstavi „Pinokio“ djelomično radilo, to jest prikazivao se neki oblik tabu tema, ne može se reći da je ova predstava organizirana na način i s ciljem da se progovori o tabu temama jer je već u književnosti „Pinokio“ u originalu glasilo onako kako je ispričan na pozornici. U istraživanju koje je provedeno u hrvatskim kazalištima za djecu navedena je jedna suvremena predstava imena „Mama kao priča“ u kojoj se predstavlja dječak koji nema majku već živi samo sa ocem te stvara neku svoju priču ili sliku o majci koju bi želio imati. Iz tog razloga otac se unosi u ulogu majke kako bi sinu ispunio želju iako se dječaku takva „majka“ ne sviđa te shvaća da mu je potrebna samo ljubav njegova oca. Navodi se i to da je dječak želio upoznati majku većinom iz razloga što su ga druga djeca zadirkivala što nema majku već živi samo sa ocem. Na taj način ne dovodi se u pitanje i ne razrađuje se ono kako se dijete koje živi samo sa jednim roditeljem osjeća te se ne problematizira odnos samohranog roditelja i djeteta te emocionalno stanje obje strane nego se samo djelomično „otvara“ pitanje života u ovakvoj zajednici. Djeci i dalje nije jasno kako bi se prema ovakvim stvarima trebalo odnositi te kako u ovakvim situacijama, ukoliko se nađu u njima, reagirati. Iz tog je razloga

potrebno uvoditi više predstava zasnovanih na tematici koja se danas smatra tabuom bez obzira o tome o kojoj se tematici ona radila.

Preokret, što se tiče predstava na temu tabua u odnosu na publiku, uslijedio je prilikom prikazivanja predstave „Ovo bi mogla biti moja ulica“ koja govori o tragično preminulom Luki Ritzu čija je smrt potresla velik broj i mladih i starih naraštaja. Predstava je prikazana u Zagrebačkom kazalištu mladih te su u pripremi predstave sudjelovali i ljudi koji su bili bliski Lukinom okruženju i okolini, a glavni pokretač predstave je nasilje koje je Luka Ritz doživio. S obzirom da se predstava bavi temom nasilja koja je danas uvelike prisutna, može naučiti mladež što se može dogoditi ukoliko pribjegu nasilju te da iako se možda čini bezazlenim, ono to nije. Veoma je važno nakon predstave razgovarati sa djecom o onome što su vidjeli, ne samo kako bih saznali jesu li išta naučili već i kako bi saslušali što oni misle o tome, kakvo je njihovo mišljenje te je potrebno odgovoriti im na pitanja ukoliko su u nedoumici, s obzirom da je danas sve više nasilja prisutno među mladima, kako u stvarnom svijetu tako i preko interneta i računalnih tehnologija. Stvari poput ovih događaju se upravo iz razloga što i danas postoje djeca koju roditelji ne uče toleranciji, međusobnom poštivanju i slično. Na tu temu uprizorena je i predstava pod nazivom „Pričaj mi o bojama“. Predstava je odigrana u Dječjem kazalištu Dubrava te je namijenjena za najmlađe uzraste. Osim što se bavi temom prijateljstva koje je usko vezano uz toleranciju i poštivanje, bavi se i temom bolesti. Kroz tri različite boje opisuju se različiti problemi, to jest vrijednosti koje se trebaju usvojiti, a između ostalog i tema bolesti. Bolest je tema koju izbjegavaju i odrasli među sobom, a ponajviše među djecom. Poput ovih tema postoji još puno onih nedorečenih koje u dječjem svijetu ne postoje jer nisu upoznati s njima.

U Hrvatskoj postoje brojna kazališta za djecu koja su se izrazito razvila u odnosu na protekle godine. Iako se u njima prikazuje velik broj predstava za djecu zasnovanih na stvarnim životnim problemima pa sve do fantastičnih radnji i dalje je vidljivo pomanjkanje predstava koji se vežu uz tabu tematiku. Pretežno je teško na pravi način prikazati takvu temu djeci kako bi bila svima razumljiva, ali u većini slučajeva ni roditelji nisu uvijek za soluciju gledanja predstava zasnovanih na tabu tematici. U nastavku će biti riječ i o ranije spomenutom Švedskom kazalištu za djecu u svrhu objašnjavanja načina rada kazališta za djecu u Švedskoj te njihov način stvaranja (i učestalosti) predstava zasnovanih na tabu tematici.

### 4.3. ŠVEDSKO KAZALIŠTE ZA DJECU

U svijetu danas postoje brojna kazališta koja se smatraju cijenjenima i priznatima od strane brojnih stručnjaka. Takav tip kazališta je i kazalište u Švedskoj. Švedsko kazalište za djecu počelo se razvijati već 1970-ih godina te je primarni cilj njihovog kazališta dijete koje će biti tretirano i smatrano jednako vrijednim kao i odrasli. Brojne predstave švedskog kazališta počele su se izvoditi širom svijeta te su doživjele velik uspjeh. S obzirom da švedsko kazalište djecu tretira kao ravnopravne članove društva te im dozvoljava izražavanje na razne načine upravo je na ovaj način ovakav tip kazališta i zaživio. U sklopu švedskog kazališta za djecu se također nalazi i centar u kojem određeni broj ljudi u trajanju od 3 sata provodi različite predstave za djecu predškolske dobi kao i za djecu prvih i drugih razreda osnovne škole na temu ljubavi te života i smrti.<sup>3</sup> To je samo dio onoga što projekt namijenjen djeci u švedskom kazalištu obrađuje. Cilj samog projekta je dječja perspektiva, dječji dijalozi, ono što djeca proživljavaju i osjećaju. Ono što švedsko kazalište čini još boljim kada su u pitanju djeca jest činjenica da ono odražava potrebu djece da se poistovjete s nečime te da na temelju iskustva nešto nauče. S obzirom na to u predstavama za djecu moglo se uočiti mnoštvo različitih tipova djece kao što su traumatizirana djeca, kompetentna djeca, politička djeca i slično. Brojni istraživači koji su se bavili isključivo djecom te djetinjstvom općenito, navode činjenicu koju su uvidjeli, a to je da je u očima odraslih što se djetinjstva tiče, vidljiva jasna razlika između onoga kako odrasli zamišljaju djecu te onoga što će ona postati i između onoga kako djeca zamišljaju sama sebe te njihovih vlastiti zamisli i ciljeva u budućnosti. Švedsko kazalište za djecu tijekom godina ponudilo je niz predstava različitih tematika od dječje tragedije pa sve do filozofskih tema, plesa i slično. Švedsko je kazalište unijelo dječju perspektivu duboko u današnji svijet. Upravo zbog toga brojna su kazališta uvela brojne nove ljude i grupe kako bi bila dio procesa stvaranja te kreativnosti. Bez obzira na uspon samog kazališta za djecu i onoga što ono predstavlja i dalje je vidljiva velika razlika u odnosu na kazalište za odrasle. Tome u prilog ide činjenica da kazalište za djecu ima manje resursa za iskorištavanje kao i manju podršku medija u odnosu na kazalište za odrasle. Razlog tome jest nedostatak odraslih glumaca, redatelja i slično koji bi mogli sudjelovati u procesu stvaranje predstava u kazalištu za djecu iz razloga što se radije odlučuju za kazalište za odrasle. Brojni glumci koji i glume u kazalištu za djecu smatraju to kao dio koji će im omogućiti korak ka

---

<sup>3</sup> <http://scensverige.se/wp-content/uploads/2014/03/News-focus-young-audience.pdf>

napredovanju prema kazalištu za odrasle. Uzimajući u obzir odrasle, u kazalištu za djecu teško je uskladiti ono što bi se svidjelo i djeci i roditeljima. Štoviše, autoritaran tip roditeljstva jako je vidljiv u kazalištu za djecu. Roditelji i odrasli su u većini slučajeva prezentirani kao moćniji u odnosu na dijete i iz tog razloga su moguća dva ishoda: ili traumatizirano dijete ili kompetentno dijete što se također dovodi u vezu sa ranije spomenutim tipovima djece u kazalištu i samim predstavama. Ranije spomenuto plesno kazalište zastupljeno je također i u švedskom kazalištu za djecu. Kao što je već navedeno brojne su pozitivne strane plesnog kazališta, ali u švedskom kazalištu za djecu postoje i dodatne stvari koje idu u prilog tome te su navedene ranije u ovom radu.

S obzirom da postoje djeca koja su žrtve fizičkog i psihičkog zlostavljanja, djeca sa nesigurnostima i slično, potrebno ih je o tome učiti pravovremeno kroz iskustvo koje se može steći i u kazalištu. Pitanje klase, podrijetla i vjerskog ili nekog drugog oblika opredjeljenja i dalje ostaje jedan on najvećih tabu pitanja i problema u današnjem kazalištu za djecu. Također još jedna tabu tema o kojoj se ne priča tako često jest seksualnost. I danas je vidljiva tendencija među odraslima da se djecu što više zaštiti u pogledu nepravde, nasilja i konflikata u svijetu. Iako je danas i to, zastupljeno vidljiva je velika razlika što se tiče sudjelovanja same djece u procesu iz razloga što su u brojnim predstavama djeca danas sami pripovjedači. Tome svjedoči i činjenica da se u današnjem svijetu djetetova igra ne uzima za ozbiljno. Igra se u dječjem svijetu ne smatra onime što odrasli čine pa samim time se ni ona ne smatra ozbiljnim činom. Međutim, upravo kroz igru djeca u kazalištu mogu shvatiti kakav je svijet.

S obzirom na ovu perspektivu može se uvidjeti kako kazalište za djecu doista reproducira svijet u kojem živimo te će u nastavku biti riječ o pojedinim predstavama koje su zasnovane su na tabu tematici te su se prikazale u kazalištima za djecu kao i o festivalu „Mali Marulić“ na kojem se svake godine biraju najbolji dramski tekstovi koji su prijavljeni.

## **5. PRIMJERI PREDSTAVA I DRAMSKIH TEKTOVA KOJI SE BAVE TABU TEMAMA**

Kazalište za djecu najbolji je medij za prikazivanje tema koje se prema mišljenju odraslih ne bi trebale prikazivati djeci te učenje o načinu nošenja s takvim situacijama. Također se i drame za odrasle mogu prilagoditi kako bi djeci bile jasne i objašnjive. Tako se u knjizi „Kako prikazati ljudske rane na sceni“ autorice Sanje Nikčević navodi predstava po Gubininom romanu koja je ispričana od strane djeteta te je predstava razumljiva i djeci, a ne samo odraslima kao što je sam roman. Na taj se način prilagođavaju predstave za sve uzraste. Također govoreći o ratnim traumama te raznim posljedicama koje je sam rat donio putem dramskih predstava i glumišta pokušavalo se pomoći djeci koja pate od posljedica rata. Uz pomoć raznih psihologa, pedagoga i osoblja koje je osposobljeno za rad s tom djecom putem dramskih umjetnosti pomagalo se djeci kako bi se oporavila od posljedica koje je rat donio. Današnja hrvatska i svjetska scena obiluje različitim kazalištima u kojima se prikazuju različite predstave za sve uzraste.

### **5.1. „ANA I MIA“**

Predstava „Ana i Mia“ predstavljena je 2010. godine te govori o dvije prijateljice imena Ana i Mia što je ustvari sinonim za anoreksiju i bulimiju. I anoreksija i bulimija poremećaji su koji su i danas uvelike prisutni u životima ljudi, a u većini slučajeva kod žena. Oba poremećaja karakterizira nezadovoljstvo fizičkim izgledom i tjelesnom težinom. S obzirom da su i dan danas ovo teme o kojima se ne priča ili ukoliko se priča, priča se na način da se osobu izruguje ili zbog ovoga naziva pogrđnim imenima. Iz tog je razloga izvedena predstava na ovu temu koja je bila namijenjena djeci nižih razreda osnovne škole. Plakat kojim se najavljuje predstava također može naslutiti kako se u predstavi radi o borbi sa samom sobom te zapravo o borbi na život i smrt. Predstavu su izvodile dvije glumice koje su osim spomenutih uloga Mije i Ane imale i uloge drugih likova koje su utjelovile. Anu je glumila glumica Nika Mišković, dok je ulogu Mije imala glumica Mia Biondić. U predstavi se izmjenjuju sretni i tužni trenuci ova dva lika koje su oba lika u predstavi prošla zajedno. Predstava započinje sretno te dijalogom između dvije prijateljice Ane i Mije. Preokret slijedi vrlo brzo gdje Ana počinje pokazivati svoju borbu sa anoreksijom i bulimijom. Za rastavu svojih roditelja krivi

sebe nakon čega upravo zbog toga počinje njezina borba sa problemom anoreksije i bulimije. Cijelu predstavu prati glazba koja je u skladu s raspoloženjem likova, tj. u skladu s emocionalnim raspoloženjem i osjećajima Ane. Mia osim što utjelovljuje lik Anine prijateljice, također nastupa i ulogama njezine majke i doktorice. Njezina majka nije niti svjesna da polako gubi svoje dijete sve dok se ne dogodi situacija u kojoj Ana završava u bolnici. Ana se na sve načine izgladnjuje, zatim prejeda nakon čega izbaci sve ono što je tog dana pojela. U predstavi se prikazuju i načini na koje Ana pokušava izgubiti kilograme zbog čega pretjerano puno vježba nakon čega provjerava svoju tjelesnu težinu i slično. Što se tiče scene, ona je svedena na ono osnovno što je na njoj potrebno kako bi se dobio željeni efekt. Na sceni se nalazi par stolica i ormar koji se može pretvoriti i u krevet koji je potreban na sceni kada Ana boravi u bolnici gdje Mia glumi medicinsku sestru. U predstavi se može vidjeti borba Ane sa samom sobom isto kao i sa svojom bolešću. Kraj predstave osmišljen je tako da gledatelji sami zaključe ili da razviju stav o tome kakav će kraj biti. On može biti sretan ili tužan, a to je postignuto tako što je Ana imala završnu riječ, to jest rečenicu u kojoj se obraća anoreksiji i bulimiji ukazujući na to da je ona izabrala Anu među mnoštvom njih nakon čega ona gasi svjetlo na pozornici kada nastaje potpuni mrak te se predstava završava. Ovim završetkom daje se na izbor publici da razmotre kakvi su sve ishodi mogući te da sami odluče kako se ovakve situacije mogu završiti.



**Slika 2. Plakat za predstavu „Ana i Mia“ kazališta Mala scena**

<http://www.mala-scena.hr/home/arhiva-predstava/ana-i-mia.aspx>

Predstava „Ana i Mia“, to jest tematika predstave osim što navodi djecu da ponešto i nauče o ovoj bolesti također progovara i o tome kako bi trebali razgovarati o svemu što nas muči.

Međutim, o ovome se ne priča često i upravo se iz tog razloga Ana nije nikome obratila jer nije ni znala da je to samo još jedna od bolesti za koju nije ona kriva nego je, upravo kako je u predstavi rekla, ta bolest izabrala nju, a ne obrnuto. Ova predstava ne samo da govori o velikom problemu u suvremenom društvu već govori i o tome kako se zbog ove bolesti potpuno mijenjaju životi dviju djevojaka. Prvenstveno Ane koja boluje od anoreksije i bulimije, ali i djevojke Mije, Anine najbolje prijateljice koja saznaje s čime se Ana proteklih godina bori. Predstava je ispunjena razumijevanjem, tolerancijom, borbom za život, borbom sa samim sobom. Razumijevanje je vidljivo od strane Mije kada joj Ana saopći sa čime se bori, koje joj misli prolaze kroz glavu i što osjeća, ali isto to razumijevanje ne dobiva od majke koja je samo još više krivi za to što je Anin otac otišao i ostavio ih. To je bio početak Anine borbe sa ovim opakim bolestima. Nakon što ona završi u bolnici gdje joj djelomično biva bolje, dobiva pismo svog oca nakon čega se bolest opet vraća. U današnjem suvremenom društvu vidljiv je veliki utjecaj medija na mlade. Mediji su upravo ti koji iskrivljuju sliku društva i ono kako bi nešto ili netko trebao izgledati. Ljepota je većinom ono zbog čega se mladi, a pretežito djevojke pokušavaju promijeniti. Premda ljepota nije samo ono fizički, danas je nametnut stav i mišljenje da ljepota jest samo ono fizički. Na tu temu prije nekog vremena je izvedena i predstava pod nazivom „Debela“ koja se zasniva na istoimenom romanu Silvije Šesto. Predstava je izvedena u kazalištu Mala scena te je na humorističan, ali realističan način preneseno ono o čemu se uglavnom šuti, a pogađa većinu tinejdžera. Način na koji se većina roditelja nosi sa situacijama poput onih iz predstave „Ana i Mia“ ili onih potpuno suprotnih u predstavi „Debela“ jest da jest to da ih napadaju i govore im ono što oni već vide i sami, a vezano je uz njihov fizički izgled. Umjesto toga njihova je zadaća pomoći toj djeci i usmjeriti se na to kako bi spriječili daljnje napredovanje bolesti te se informirati bez predrasuda.

Ovo su samo neke od tabu tema ili u ovom slučaju predstava koja su izvedene u kazalištu za djecu, a tiču se same osobe koja se bori sa opakom bolešću ili sa samom sobom, ali i osoba koje se nalaze u njenoj blizini, njenih prijatelja, a ponajprije roditelja. Kao što je već spomenuto, roditelji uvelike pokušavaju sakriti sve one ružne stvari od svoje djece ne bi li ih na taj način zaštitili ne znajući da im samo tako rade štetu i sakrivaju ih od stvari koje su sastavni dio života te im se u bilo kojem trenutku mogu dogoditi. Tada sam problem nastaje prvo kod djece jer nisu nikada prije bila suočena sa nečim takvim te ne znaju reagirati na takvo što. Nije samo bolest ovakvog oblika ono s čime se djeca trebaju upoznati nego sve one nedaće koje im se u životu mogu zadesiti. Od alkohola, raznih opijata i slično pa sve do



bolesti i smrti. Iako se cenzura u većini slučajeva povezuje sa književnim djelima svakako se može reći kako je ona prisutna i u oblicima poput kazališta i različitih scenskih izvedbi. Svrha cenzure u mnogim slučajevima jest upravljanje i kontroliranje onih koji su na cenzuru pristali kako bi im se prenijelo samo ono što autor želi. U nastavku će biti riječ i o Splitskom festivalu „Mali Marulić“ te o dramskom tekstu koji je na tom festivalu dobio jednu od prve tri nagrade kao i opis same drame koja se zasniva na tabu tematici, a namijenjena je djeci i mladima.

## 5.2. „MALI MARULIĆ“

Povezujući hrvatska kazališta za djecu te predstave za djecu, može se spomenuti i „Mali Marulić“. „Mali Marulić“ je prvenstveno festival hrvatske drame za djecu koji se održava u Splitu te se on održava svake godine gdje se među mnoštvom drama za djecu odabire najbolji dramski tekst za djecu. 2013. godine treća nagrada natječaja „Mali Marulić“ pripala je drami Branka Ružića pod nazivom „Odron“. Drama je tako nazvana iz metaforičkih razloga jer baš kao što i sama definicija opisuje kada se jedan dio nečega uruši gubi se cijela ravnoteža istog. Tako je bilo i u ovoj drami koja se odvija u osnovnoj školi. Tabu tema na kojoj se zasniva drama jest vršnjačko nasilje te se i povodljivost mladeži može uzeti kao tema koja se isprepliće kroz cijelu dramu. Dramac, lik koji je uz Milana glavni pokretač radnje jest nasilnik koji je cijelo djetinjstvo proveo u domu za nezbrinutu djecu. S obzirom da nije imao nikoga tko bi ga odgajao i naučio ga pravim vrijednostima izrastao je ne samo u nasilnika već i u dilera kojemu je to jedini način zarade te prema njegovom mišljenju, jedini način stvaranja reputacije u društvu u kojem se nalazi. Potpuna suprotnost Dramcu, jest lik Milan koji je uzoran i odličan učenik koji usprkos svim različitostima sa Dramcem ima i dvije poveznice, a to je da također odrasta bez oca koji ga je napustio te živi sa majkom u neimaštini. Njegova majka svim se silama bori kako bi uspjeli preživjeti svaki naredni dan te pokušava pružiti svom sinu Milanu sve što jedan tinejdžer treba imati. Bez obzira na to, ona ne uspijeva u tome jer nema nikakvu pomoć te jednog dana njezin sin Milan dolazi kući sa crvenilom na licu uvjeravajući ju da je to alergija. Njegova majka, uz sve brige i probleme koje rješava sama, povjeruje svom sinu te se usmjerava ka plaćanju računa. Međutim, ono što se Milanu tog dana u školi dogodilo jest to da ga je Dramac istukao jer su se našli u isto vrijeme na istom mjestu, a to Dramcu nije bilo u planu. U tom trenu Milana od prevelikih udaraca spašava njegov profesor koji i dalje vjeruje u stari režim koji je prije bio prisutan u školama, a to je da su

učenici tu isključivo da slušaju profesore i ono što im oni govore te da ih prije svega cijene i poštuju. To se Dramcu nikako nije svidjelo te se kako bi održao svoju reputaciju u školi i povećao svoj ugled, odlučuje na osvetu. Prijavljuje svog profesora za nasilje nad učenikom te u to sve uvlači i Milana kojem se pretvara da mu je pravi prijatelj kupujući mu raznu robu i sve ono što on nije mogao imati. Milan nasjeda na njegov trik te povjeruje u njegovu priču i laže kako bi spasio svog navodnog prijatelja. Uz policiju, novinare i razne spletke od strane Dramca, profesor dobiva suspenziju, a kako bi se Dramac spasio od policije, ostavlja svoju „robu“, paket droge kod Milana. Milanova majka zabunom uzima paketić i stavlja ga u tijesto misleći da je to prašak za pecivo. Kada se Dramac vraća po svoju „robu“ Milan mu objašnjava cijelu situaciju. Dramac postane agresivan te u pokušaju napada na Milanovu majku probode Milana nožem u trbuh. Shvaćajući što je učinio uspaniči se te u tom trenu ta scena završava. Sljedeća scena je razgovor profesora i ravnateljice na Milanovom sprovodu.

Drama koja je u potpunosti isprepletena različitim tabu temama, od različitih psovki koje je provode kroz cijelu priču, promjene osobnosti radi materijalnih dobara, droge pa sve do vršnjačkog nasilja, završava tako da se gledatelji odluče koju poruku izvući iz ove drame te kako bi se ova situacija mogla drugačije riješiti, kako bi sam ishod bio drugačiji. Isto kao i u predstavi „Ana i Mia“ kraj je nedorečen te nije onakav kakav bi svaki gledatelj očekivao već sadrži završnu riječ profesora koji ističe kako može zaboraviti sve, ali Milanovu smrt ne, nakon čega se svijetla na pozornici gase. Drama već na samom početku obiluje nečime što nije uobičajeno u velikoj većini predstava, a to je izrazito velik vokabular psovki. Psovke koje se bez cenzure spominju u tekstu zapravo su sastavni dio razgovora današnje mladeži te je to još jedna sastavnica koja donosi realističan prikaz društva. Također droga i prodaja droge je nešto s čim se većina djece u predstavama nema priliku susresti jer je to dan danas tabu tema čak i za odrasle. Odrasli oduvijek uče djecu učincima droge i što je ona zapravo, ali je teško objasniti djeci kako i na koji način reći drogama ne u slučaju da im ona bude ponuđena. Tekst osim što govori o tome, na slikovit način prikazuje kako se osobnost i vrijednosti čovjeka, u ovom slučaju djeteta, mogu promijeniti kada „okusí“ novac i uvidi sve pozitivne strane novca. Osim toga, u drami se spominju i situacije koje su prisutne u životima ljudi u Hrvatskoj, primjerice situacija u politici i policiji ili ekonomska situacija u cijeloj državi. Vezano uz to, a i uz nasilje koje je tematika ove priče jest spominjanje i Luke Ritza te povezivanje sa načinom njegovog stradavanja te užasnog završavanja života zbog nasilnika koji su bili baš poput lika Dramca u ovoj priči. S obzirom na sve gore navedeno, Milanov kraj u suštini nije mogao biti drugačiji jer je on bio dijete koje nije pripadalo tom krugu ljudi niti nikada nije bio učen

takvim vrijednostima već je htio razumjeti kako je to živjeti život u kojem se ne moraš brinuti oko toga hoćeš li sutra imati što obući te je na nagovor pristao na bilo što kako bi „okusio“ taj život.

## 6. ZAKLJUČAK

Književnost i kazalište već sredinom prošlog stoljeća obogaćeni su sadržajima prikladnim za djecu, što u svrhu zabave, što u svrhu učenja. Uspoređujući književnost i kazalište kao medije koji su namijenjeni djeci može se vidjeti kako se sadržaj tih medija počeo mijenjati u korist razvijanja samog djeteta. Što se tiče tabu tema koje su se u prošlosti smatrale nezamislivima za predstavljanje u javnosti, a kamoli za predstavljanje djeci i one su dobile svoj udio u današnjoj umjetnosti. Može se vidjeti kako se u književnosti za djecu tabu teme najviše koriste u odnosu na ostale medije za djecu te su veoma prihvaćene od strane samih autora. U književnosti se takve teme mogu i metaforički prikazati te je možda upravo to razlog zbog kojih postaju prihvaćene jer nisu izravno prikazane kao takve. Što se tiče kazališta za djecu, također se u posljednjih par desetljeća situacija počela mijenjati u korist djeteta prikazujući im širi raspon tema, uključujući i tabu teme poput bolesti, smrti, nasilja i slično premda neki roditelji i dalje za to nisu spremni. Redatelji i ostali koji sudjeluju u stvaranju predstava za djecu, vrlo rado prihvaćaju pothvat uključivanja tabu tema u predstave za djecu te im ih rado prikazuju, ali se i dalje ponekad osjeća pritisak i negodovanje od strane roditelja. Iz tog razloga zadaća osoba koje sudjeluju u odgojno- obrazovnom radu jest što više uključivati djecu u ovakve oblike umjetnosti poput kazališta za djecu te im ih pokušavati približiti.

S obzirom da je uključivanje tabu tema u književnost i kazalište za djecu iznimno dobro prihvaćeno od strane osoba koje sudjeluju u stvaranju istog te od same djece, bitno je što više uključivati takve teme u medije namijenjene djeci. Kazalište za djecu ipak nudi najbolji doživljaj stvaranja iskustava kod djece jer su suočeni sa realnim situacijama koje im se u životu mogu dogoditi. Kroz kazalište djeca razmišljaju o tome što su vidjeli te propituju što i kako se te zašto dogodilo te je iznimno važno odgovarati im na pitanja i razgovarati o tome što su vidjeli kako bi na njih prenijeli ono što odrasli znaju, a djeci će dobro doći.

## LITERATURA

### Knjige:

Bettelheim, B. (2000). Smisao i značenje bajki. Cres, Poduzetništvo Jakić

Gašparac, B. (2007). Knjižnica je čarobno mjesto. U: Odgoj kazalištem (ur. Javor, R.). Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

Gruić, I. (2007). Što pričaju priče zagrebačkih dječjih kazališta. U: Odgoj kazalištem (ur. Javor, R.). Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

Horvat Škuflić, I. (2007). Kazalište u predgrađu (projekt interaktivnog odgojnog kazališta u školi). U: Odgoj kazalištem (ur. Javor, R.). Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

Lavrenčić Vrabec, D. (2002). Bol odrastanja : droge, seks i... U: Tabu teme u književnosti za djecu i mladež (ur. Javor, R.). Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

Nikčević, S. (2016). Kako prikazati ljudske rane na sceni. Zagreb, ALFA

Saksida, I. (2002). Nešto nečuveno: tabu teme u slovenskoj dječjoj poeziji od narodne pjesme do današnjih dana. U: Tabu teme u književnosti za djecu i mladež (ur. Javor, R.). Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

Schneider, W. (2002.) Kazalište za djecu: Aspekti diskusije, utisci iz Europe, modeli za budućnost: zbornik. Zagreb, Kazalište Mala scena

Tudor, M. (2015). Zbornik nagrađenih tekstova natječaja za najbolji dramski tekst za lutkarsko kazalište i kazalište za djecu „Mali Marulić“ 2012.-2014. Split, Gradsko kazalište lutaka Split

Zima, D. (2002). Spolni identitet i stereotipi: jesu li spolne uloge tabuizirane u hrvatskoj dječjoj književnosti. U: Tabu teme u književnosti za djecu i mladež (ur. Javor, R.). Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

### Mrežne stranice:

Andrew Wiginton. J. (2011). Taboo theatre for young audiences in the united states: the adult-child relationship, material conditions and the law.

<http://www.cervantesvirtual.com/research/taboo-theatre-for-young-audiences-in-the-united-status-the-adult-child-relationship-material-conditions-and-the-law/6f54697e-92b6-11e1-b1fb-00163ebf5e63.pdf>

Goldfinger, E. (2007). Taboo themes in theater for children: Between theory and practice

<http://www.cervantesvirtual.com/downloadPdf/taboo-themes-in-theatre-for-children-between-theory-and-practice/>

News from Swedish theater focus: young audiences

<http://scensverige.se/wp-content/uploads/2014/03/News-focus-young-audience.pdf>

Nikčević, S (2004). Mit i politika ili nacrt teme o subverzivnosti u američkom i hrvatskom kazalištu

<https://hrcak.srce.hr/file/278287>

Dubatti, J; Sormani, N. The taboos in theatre for children and young people

<http://www.cervantesvirtual.com/downloadPdf/the-taboos-in-theatre-for-children-and-young-people/>

## IZJAVA

### IZJAVA

Kojom ja Alma Čatić, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao autorica završnog rada pod naslovom *Tabu teme u kazalištu za djecu*:

1. Izjavljujem da sam završni rad izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Ive Gruić. U radu sam koristila literaturu koja je navedena na kraju rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafraziranjem navela u radu citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rad je pisan na hrvatskom jeziku.

Studentica:

Alma Čatić, 3. godina RPOO-a